

EDITORIAAL – JULI 2010

Investeren in (jonge) onderzoekers

Ondanks de financiële crisis en de daaruit voortvloeiende besparingen, heeft het FWO het aantal toe te kennen mandaten op peil kunnen houden. Na de zomer starten 82 Leuvense doctorandi een FWO-aspirantenmandaat, en 114 Leuvense postdocs weten hun onderzoek voor de komende 3 jaar gefinancierd dankzij de start van hun FWO-postdoctoraal mandaat. Verder behaalden 57 K.U.Leuven-gedoctoreerden een postdoctoraal mandaat van 12 maanden via de BOF-middelen. Het werkt steeds aanstekelijk om jonge, talentvolle onderzoekers aan het werk te zien, onbezorgd, idealistisch, boordevol ambitie, gedreven door een onbegrensde drang naar kennis en inzichten, de problemen doorgrondend tot op het bot - en dit in alle vrijheid. Toch blijft de meerderheid van de aanvragers niet zo gelukkig. Zij zagen een mandaat aan hen voorbijgaan. Door het steeds stijgende aantal aanvragen, zonder stijging van het aantal toekenningen, blijft het slaagpercentage dalen.

Ook voor de FWO-projecten, die in het najaar worden toegekend, ziet het slaagpercentage er niet rooskleurig uit. Slechts 14 % van de aangevraagde middelen zal toegekend kunnen worden. Een historisch dieptepunt, dat de goede werking en consolidatie van onze onderzoeksgroepen hypothekeert ...

Bij wetenschappelijk onderzoek is een enorm grote rol weggelegd voor de academische instellingen. Dit nieuwsgierigheidsgedreven onderzoek is van zeer groot belang voor onze maatschappij, hoewel het door die maatschappij zelf vaak niet als dusdanig gepercipieerd wordt, maar eerder in vraag gesteld wordt - is het wel nuttig, dient het tot iets, of is het louter spelerei van een zonderlinge professor in zijn of haar labo? Wel, dit onderzoek, dit creatieve, fundamentele, vaak ongebonden onderzoek, vormt de voedingsbodem voor de verdere ontwikkeling en innovatie in onze maatschappij. Korte termijn ontwikkeling leidt veelal tot incrementele vooruitgang, stapje per stapje. Een echte sprong voorwaarts, echte innovatie, komt meestal voort uit het fundamentele onderzoek, veelal zonder dat vooraf aan die specifieke toepassing gedacht werd - en vaak ook veel later in de tijd, op lange termijn dus.

Wanneer we de ganse cyclus willen doorlopen, van de meest fundamentele en vaak abstracte ideeën tot een werkend eindproduct, moet op alle niveaus geïnvesteerd worden: onderzoek - ontwikkeling - innovatie. In economisch moeilijke tijden komt het academische, ongebonden onderzoek zonder directe finaliteit of valorisatie, al snel onder druk te staan. Laat ons echter niet uit het oog verliezen dat dit onderzoek net de vruchtbare voedingsbodem vormt van wat volgt. Zonder ongebonden onderzoek kunnen we misschien nog enkele jaren verder, maar langzaam maar zeker zal de voedingsbodem uitdrogen, zodat ook de ontwikkeling en innovatie in het gedrang komen. Ondanks de grote inspanningen die de laatste jaren gebeurd zijn (en die we uitermate appreciëren), halen we in België de Lissabon-norm nog lang niet, en blijven we ver onder het niveau van onze buurlanden steken en nog meer onder het niveau van de Scandinavische landen (die in vele aspecten vrij goed met ons land vergelijkbaar zijn). Geld kan slechts éénmaal worden uitgegeven, en dus moeten er keuzes gemaakt worden. Hierbij moeten we de moed hebben om ook te durven investeren op lange termijn, zoals trouwens onlangs nog gesteld door de eregouverneur van de Nationale Bank. Recent zijn heel wat gerichte initiatieven opgestart waarbij de onmiddellijke valorisatie voor onze bedrijven en economie centraal staat, en dat is uitstekend. Oproepen voor ongebonden onderzoek, toegankelijk voor een brede groep wetenschappers (dus niet vooraf gelabeld in een eng gebied) zijn echter heel wat schaarser. Basisfinanciering voor basisonderzoek, zoals bijvoorbeeld de BOF-middelen en het FWO (en in

het bijzonder de FWO-projecten) blijft toch een beetje achterhinken, en brengt een voldoende vruchtbare voedingsbodem voor onze toekomstige innovatie in gevaar.

De K.U.Leuven blijft alleszins, samen met de andere Vlaamse universiteiten en het FWO, ijveren voor voldoende financiering voor het fundamenteel onderzoek. Bovendien hopen we dat de BOF-middelen als hefboom kunnen dienen om bij andere (Vlaamse, Federale of Europese) instanties financiering te bekomen - zodat onze schaarse middelen optimaal aangewend worden.

Daarnaast blijft internationalisering van ons onderzoek en onze onderzoekers een belangrijk aandachtspunt. Na de zomer zal duidelijk worden hoe aantrekkelijk onze universiteit is voor gevestigde toponderzoekers en voor jonge onderzoekers met groot potentieel. Zij kunnen tot 16 september een aanvraag indienen voor het Odysseus-programma. Hiermee wil de Vlaamse overheid "brain mobility" stimuleren. Uitmuntende onderzoekers die buiten Vlaanderen een carrière opgebouwd hebben, krijgen via het FWO een startfinanciering om aan een Vlaamse universiteit een onderzoeksgroep uit te bouwen of om een onderzoekslijn op te zetten - dit alles met de bedoeling zich progressief in het Vlaamse onderzoekslandschap in te schakelen.

In deze context is het belangrijk dat onze onderzoekers van jongs af aan blootgesteld worden aan de internationale eigenheid van het wetenschappelijk onderzoek. We juichen toe dat het doctoraal onderzoekswerk van vele doctorandi binnen een internationale collaboratie plaatsvindt, waarbij veelal buitenlandse studieverblijven doorgevoerd worden - meetcampagnes, archieven bestuderen, een bepaalde technologie onder de knie krijgen ... Voor postdocs neemt het belang van deze internationalisering nog toe: het is uiterst belangrijk dat zij de wortels van de geborgenheid van hun vertrouwde onderzoeksomgeving durven lostrekken, en hun horizon verruimen. Bij hun terugkeer aan de K.U.Leuven (en waarom niet binnen het Odysseusprogramma?) stellen ze steeds vast hoe veel extra maturiteit hun buitenlands verblijf bijgebracht heeft en hoe hun kijk op wetenschappelijk onderzoek verbreed is - een verrijking voor zowel de kandidaat als onze universiteit! In het bijzonder willen we vragen de doctorandi en jonge postdocs in jullie onderzoeksomgeving attent te maken op de postdocdag die door DOC georganiseerd wordt (zie www.kuleuven.be/postdocday). Ik hoop dat het hen de inspiratie brengt om zelf de internationale weg te bewandelen!

Ondanks deze financieel niet zo rooskleurige tijden, wens ik iedereen veel succes toe in haar/zijn toekomstige onderzoeksactiviteiten - met hopelijk voldoende middelen om de gestelde doelen te bereiken. Voor de nabije toekomst wens ik jullie in de eerste plaats allen een deugddoende vakantie toe. Hopelijk kunnen jullie genieten van die dingen waarvoor er het voorbije jaar te weinig (of geen) tijd was. Prettige vakantie !

André Vantomme
Voorzitter Onderzoeksraad